

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 4, BEOGRAD, UTORAK, 19. SEPTEMBAR 2006.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Foto: Aleksandar Opačić; Autor fonta Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu; Sledeći broj izlazi 17. oktobra

MIXER

Piše: Svetlana Slapšak

ŠTA SI RADIO U RATU, SINE?

Ove će se sezone, kako izgleda, u Beogradu ponovo nositi kritički intelektualac. Prošlo je doba „pomirenja“, gužve oko ambasadorskih i manjih mesta s prospektom stolovanja na sanducima vaskija a u sunčanim krajevima, otkočili smo sve koji su zlokobno kopali po sećanju i krivicama, uvukli se pod katedre, napravili sopstvena preduzeća. Došlo je vreme ozbiljnog trgovanja, uz to i čvrstih, najbolje čisto književnih kriterijuma: antiratno i antinacionalno je tako reći žanr, u opštoj slobodi izražavanja - ne baš najsimpatičniji, ali 'ajde, kada već ne mogu prestati da pišu. Dobra posledica neopisivih prošlih godina je svakako to što je kultura nepovratno fragmentisana i što se fragmenti u istom ubogome gradu nikada ne moraju sresti, ni fizički ni metaforički. Ono *kollektivno*, što je većinu sve to vreme, nekih dvadesetak godina, teralo i pokretalo da se ponaša kao karikatura kritičkog intelektualca, sada je nepovratno u rukama masovne kulture i politike. „Srpsko“ danas oblikuje ta populacija, kao *etiku i estetiku Guče*. Čovek skoro da i ne bi pozeleo bolje kazne za tiho/glasno sudelovanje u zločinu nego ovaj obrat koji očeve nacije baca među četničke brade i silikonske dodatke. Čak i najgori među oportunistima ne mogu se osećati dobro u tom „okruženju“. Patriotske fešte su prošle, niko već davno ne zove u pozadinu fronta na piće, prase i priredbu, ne dele se stanovi, a i koverta su sve tanje, na televizijskim razgovorima se ponekad pojavi i neka od „veštica“ da pokvari opštu sreću, kao i dijalog, „ozbiljnost“ zvuči smešno zaboravnoj većini koja je upravo za to i vaspitana svim sredstvima. Pre nego što se sve to surovo osveti sopstvenim tvorcima, treba probati i neke nove izlaze u nuždi. Otuda i nova potreba za kritičkim intelektualcem koji neće morati baš svakog dana da se nosi s potpunom ili funkcionalnom nepismenošću i neće morati da traži saveznike baš u najdubljem blatu. Figura sina iz naslova je u ovome procesu, koji uz nužni sarkazam početka može imati i dobrih posledica, ključna - naročito ako bi došlo do gužve pri registraciji. Očeve odrađujem već dugo, majke i kćeri dobro poznajem, ali sinovi koji se nisu bunili protiv očeva izazovan su predmet istraživanja, naročito kao kritički intelektualci. I, iznad svega, oni retki koji se jesu bunili.

„SRPSKO“ DANAS OBLIKUJE TA POPULACIJA, KAO ETIKU I ESTETIKU GUČE. ČOVEK SKORO DA I NE BI POŽELEO BOLJE KAZNE ZA TIHO/GLASNO SUDELOVANJE U ZLOČINU NEGO OVAJ OBRAT KOJI OČEVE NACIJE BACA MEĐU ČETNIČKE BRADE I SILIKONSKE DODATKE

POETIKA NACIONALIZMA

Ove „programske smernice“ mogu da posluže kao uvod u ličnu reviziju sećanja i obazrivi pogled na *kulturnu intimnost* nedavne i sadašnje Srbije, na poetiku nacionalizma, kako je to definisao Majkl Hercfeld. U tom poslu neophodno je suočiti nekadašnju disidenciju i njene predratne metastaze u nacionalizam, s oportunističkim posleratnim nacionalizmom i fragmentacijom kulture prelaska u imperijalni kapitalizam. Posao je neophodan i zbog toga što je predratna disidencija bila povelik klub koji je zauzimao veći deo elitnoga kulturnoga prostora bivše Jugoslavije u godinama neposredno pred rat, i zato što je priziv na antikomunističku slavu bio ključni element konstrukcije nacionalističkoga diskursa. A i zato što su me članovi CK pred rat optuživali za „levičarstvo“ pre nego što su se domogli prve srpske zastave na mitingu koji dan posle toga... Počnimo zato od udžbeničkih pojmova. Školovanje moje generacije, dakle onih koji su u humanističkim disciplinama bili od svojih studija, počev od kasnih šezdesetih 20. veka, proteklo je u oslobađanju od teorijskih modela u kojima su život autora i okolina u kojoj su živeli oblikovali interpretativni, ili bar narativni okvir kritike i književne istorije. Neću sama ulaziti u uzroke, niti pokušaj objašnjenja, ali mi se čini očitim da je krajem toga veka došlo do značajne promene koja se može opredeliti regionalno ili istorijski, ali čiji se tragovi slede i u jezičko-kulturnim oblastima u kojima do promene društva nije došlo kao na području bivše Jugoslavije, ili drugih post-socijalističkih država. Ta promena, izazvana mučnim upadom prakse u područje humanistike i s moćnim konfliktnim posledicama na laičnost, internacionalizam, multikulturalnost i druge pretpostavljene evropske kvalitete - čak i na prosvećenost, ispisuje se pre svega kao sumnja u nepovezanost autora i njegovog dela u društvenoj i kulturnoj praksi. Omiljeni argument jugoslovenske disidencije, često upotrebljavan i na sudu, ne samo u časopisima i knjigama kada je trebalo braniti žrtvu protejske ju-

MIXER

Svetlana Slapšak: Šta si radio u ratu, sine?

CEMENT

Nemanja Mitrović: Eksperimentalna klasika

ŠTRAFTA

Marija Nenezić: Nije svejedno
Ivan Milenković: Filozofija i kriza institucija

ARMATURA

Miloš Živanović: Najstariji instrument za duvanje

VREME SMRTI I RAZONODE

Nenad Veličković: Sise uvis!
Tomislav Marković: Ključna kost u grlu

BULEVAR ZVEZDA

HABJANOVIĆ - ĐUROVIĆ, Ljiljana

BLOK BR. V

Aleksandar Opačić: Čist zvuk

goslovenske cenzure - setimo se, ona zvanično nije postojala - bio je arbitrarnost odnosa autora i njegovoga teksta. Neću se sećati groteskne situacija u kojima su sudije povezivale um i akciju, u tako reći sokratovskoj tradiciji, žalosno nemoćne da verbalno pariraju odbrani i zato ponekad paradoksalno ranjive u svojoj nedvosmislenoj moći režimske pripadnosti. Bilo je naknadnog umekšavanja, ali oslobađajućih presuda za „verbalni delikt“ praktično nije bilo i zbog toga cenzurišem ovo sećanje. U svakome slučaju, u tome specifičnome kontekstu argument arbitrarnosti, *otvorenoga dela* i postmoderne decentriranosti imao je političko značenje, ili naprosto upotrebljivost koju izvorno nije dostizao u drugim kulturama gde su granice humanističkih disciplina ostale stabilne, bez ikakve potrebe dodirivanja ili upada javnoga diskursa.

MOĆ I SLABOST DISIDENCIJE

Zahvaljujući specifičnostima jugoslovenske cenzure, razvoj javnoga diskursa - jer disidencija, sve od 68. nije uspevala da ostvari svoj privatni samizdat-svet, već je bez prestanka pokušavala da se s podjednakim rizikom upiše u domaći javni diskurs i u međunarodne debate - okrenuo se prema visokim zahtevima: trebalo je oblikovati nepenetrabilan diskurs, ravnotežu razumljivosti za jednu i opaciteta za drugu populaciju, što je zahtevalo dobro znanje retorike i stilistike, pomno praćenje teorijske misli u svetu i otkrivanje novih autora, rafinman, urbanost, konačno ludičnost i uživanje u pisanju. Koga i šta se branilo bilo je manje važno, arbitrarnost cenzure i nadutost režimskoga diskursa dozvoljavali su da se pitanje kvaliteta diskursa žrtve verbalnoga zločina zataška. Prva greška? Sumnjam: upravo u takvim slučajevima je virtuoznost u očuvanju digniteta humanistike bila neophodna. Brijantno brani budalu koja je žrtva izvesno je pozitivno „indeksirano“ intelektualno zadovoljstvo. Iza toga nije nostalgija, niti staračka mitizacija, već pokušaj sistematizovanja razloga i uslova koji su disidentski diskurs doveli do golog identitarnog kurtizanstva, povlađivanja kolektivu i podsticanja kolektiva protiv (svakoga) *drugoga* putem govora mržnje. Surova realnost je da je najveći deo nekadašnje jugoslovenske disidencije pred rat, tokom rata i posle rata proizvodio i vodio ključni formativni javni diskurs nacionalizma, bigotnosti, populizma i nazadnjaštva (tu podrazumevam anti-prosvetiteljstvo). Impresivni broj disidenata u 80-im, dakle posle Titove smrti, može se objasniti ne samo proširivanjem prostora tolerancije, potpomognutim nekim delovima nomenklature koja se brinula za budućnost, već i socijalnim ugodnostima i kulturnim prestižom koji se, uz nešto rizika, vidno smanjivao iz godine u godinu, mogao naći u disidentskome network-u.

S REČI NA DELA: KOBNO PROROČANSTVO

Zanima me pre svega nelagodna pretpostavka povezanosti između onoga što su disidentski oportunisti verbalno stvarali, kao aktivni, stručni, najtalentovaniji proizvođači kolektivne identitarne imaginacije i realnih posledica javnoga diskursa, recimo ratnih strahota. U haškim suđenjima zločincima iz jugoslovenskoga rata, pre svega u slučaju Vojislava Šešelja čija je pisana dokumentacija (članci, knjige, intervjui, govori, video snimci govora, dokumentovani javni nastupi) ogromna, ovaj aspekt krivice, koji izgleda samorazumljiv i nedvosmislen, ostaje izuzetno težak za dokazivanje. Da li humanistika raspolaže boljim dokazima za vezu između diskursa i čina? Bez ambicije da dajem zaokružen odgovor, pokušaću da u narednim priložima iznesem nekoliko postupaka za utvrđivanje mogućnosti veze, bar takve koja bi ostavljala vidljive tragove u književnoj praksi, književnome živo-

tu, književnim školama i poetikama, nauci o književnosti i kritici, i u kvalitetu književnoga dela - sve to na primerima tekstova srpskih autora koji su prestupali granice između tipova diskursa i pri tome izvesno oblikovali uticajne narativne konglomerate. Neki od njih mogu se prepoznati u suvremenim (isohronim) medijima, neki u političkome diskursu. Neki su deo žanrovskih i tematskih formacija u nacionalnoj književnosti, izvori „škole mišljenja“ koja reprodukuje *mainstream* mislenost. Mene pre svega zanima unutrašnja povezanost tih diskursa na nivou stilistike, upotrebe figura, imanentne mikro-poetike. Iza toga nije skriveni cilj - kategorizacija „opasnijih“ poetika, ili stilskih postupaka koji bi mogli biti na udaru neke imaginarne, politički korektno cenzure, već pokušaj klasifikacije koji je inače primenjivan u retorikama od antičke do modernih. Ta klasifikacija je fragmentarna, ali to je zbog toga što ni diskursi kojima sam se bavila ni-

su sistemski i celoviti što se mikro-poetike tiče, već fragmentarni, tematski ograničeni i bez ikakve ambicije da organizuju stilistički ili retorički sistem. Danas se mogućnost kritičkoga „disideranja“ pojavljuje pre svega u obliku širega minimalističkoga fronta protiv rasizma, seksizma, fašizma i kapitalističkoga divljaštva, pa tek onda kao vrhunski kreativno prosvetiteljstvo/rasvetljenje i njima pripadajuća elita, pod uslovom ostvarenja minimalne egzistencijalne bezbrižnosti. Ako srpski slučaj može poslužiti kao okvirni model, onda su greške disidencije krajem 20. veka, koja se ugušila u sopstvenom društvenom i političkom uspehu, potpuno neponovljive: nova disidencija može se razvijati samo ni iz čega. Kritički intelektualac, individualni opis pripadanja disidenciji, u tom smislu isto mora da se oblikuje iz necenzurisanaog sećanja i neoslanjanja na postojeće - dakle zaista ni iz čega. U svakom slučaju, zaslužuje - kritiku kritičkog intelektualca ■

CEMENT

Piše: Nemanja Mitrović

EKSPERIMENTALNA KLASIKA ZA DECU I (NE)OSETLJIVE

Goran Petrović, *Razlike*, Narodna knjiga, Politika, Beograd 2006.

Narodna knjiga je, kao prvo delo u okviru nove edicije Premijera, objavila zbirku priča Gorana Petrovića *Razlike*, koja je u našoj javnosti dočekana s gotovo jednodušnim odobravanjem. Kažem „gotovo jednodušnim“ zbog toga što je jedino Tihomir Brajović (NIN 23. 6. 2006) smogao koliko-toliko snage da napiše kako *Razlike* baš i nisu toliko dobre. Ipak, i pored takvog stava, Brajovićeva kritika sadrži i jednu bitnu manu - očigledan pijetet prema liku i delu Gorana Petrovića koji značajno ublažava sud kritičara u pogledu *Razlika*. To je razlog zbog kojeg izgleda kao da se Brajović izvinjava čitaocima što Goran Petrović nije napisao bolju knjigu.

Potpuno drugačije stoje stvari u slučaju Gojka Tešića. „30 godina povišene moralne temperature 39 sa 1“ konačno su učinile svoje i groznica je, pored moralne, zahvatila i intelektualnu sferu. Dokaz predstavlja Tešićeva izjava povodom objavljivanja nove knjige Gorana Petrovića:

„Ovaj pripovedač je u nemirnoj i izazovnoj matici moderniteta stoga i uvek inovativan, poetički radikal i samim tim provokativan... Goran Petrović jedan je od retkih majstora koji, naravno, uvažava bitne, ključne norme priče bez kojih i ne može biti stvaralačke sličnosti i podudarnosti između pripovedača i čitaoca.“ (*Politika*, 2. 6. 2006)

Citirani komentar se kosi sa elementarnom logikom. Ili je pisac inovativan, poetički radikal, samim tim i revolucionaran, ili on uvažava i poštuje bitne i ključne norme. U pitanju je najjednostavnija ili/ili konstrukcija u kojoj jedna tvrdnja isključuje onu drugu.

Kad je tu Gojko, ni Vasa nije daleko. U *Politici* (20. 7. 2006) Pavković pozdravlja negativnu kritiku *Semolj zemlje*, dok tekst Saše Ilića o *Opsadi crkve Sv. Spasa* naziva „tužno besmislenim“, time stavljajući u opoziciju Vuksanovića i Petrovića. Mislim da je to pogrešno zbog toga što se njih dvojica, u suštini, jedino razlikuju po izdavačkim kućama koje im objavljuju knjige. Obojica su *par excellence* predstavnici duha palanke, a *Semolj* i *Razlike* su dve strane jednog istog novčića.

U zaključku teksta o *Razlikama* Slobodan Vladušić (*Politika* 24. 6. 2006) primenjuje Benjaminovu jednačinu priča = savet za život i kaže kako Petrovićeve priče ne deluju kao popovanje, već kao skroman savet čitaocu. Nastavimo ovim putem i pogledajmo šta nam savetuju *Semolj* i *Razlike*.

Osnovnu karakteristiku Vuksanovićeve obnove mitskog, epskog i planinskog predstavlja nagon za zatvaranjem, za izuzimanjem iz vremena i želja za životom u jednom večnom praroditeljskom svetu. Već na početku *Semolj zemlje* nalazi se prelaz iz razočaranja u mržnju i strah od svesti kojom se, na nedvosmislen način, izražava iskonski antifilozofski stav duha palanke:

U POSLEDNJOJ KNJIZI GORANA PETROVIĆA VLADA IMPERATIV APSOLUTNOG INFANTILIZMA I ZBOG TOGA GA ONA LEGITIMIŠE KAO AUTENTIČNOG NASLEDNIKA DESANKE MAKSIMOVIĆ

„Plašim se zmije i umovanja. Zmiju umijem biti žitkim prutom, dići je to jagom i objesiti da visi na trnu. Znam da niko neće žaliti ako je nade smrdljivu. Ali umovanje ne umijem ubiti. Pri tom mi ni prut ni trn ne mogu pomoći.“ (*Semolj zemlja*, str. 9)

Stilizovan prema utvrđenom obrascu kolektivne volje i sklonjen u sigurnost praroditeljskog sveta, žitelj *Semolj zemlje* oseća smirenost u poznatosti i ima utisak produženog detinjstva, produženog života pod okriljem porodice.

Na čežnju za produženim detinjstvom i na idealizaciju maloletstva oslanjaju se i *Razlike*:

„Strašna je ta očna bolest poimanja sveta. Počne tako što misliš, čak navodno utvrdiš da nije veliko ovo, pa ono, zatim i da ono do onoga nije ništa naročito... I tako redom, sve oko tebe se smanjuje, skuplja se, a zapravo ti postaješ sve manji, ili sve manje radoznao, u svakom slučaju sve manje spreman da budeš opčinjen - tačno onom brzinom kojom i odrastaš.“ (*Razlike*, str. 14-15)

U poslednjoj knjizi Gorana Petrovića vlada *imperativ apsolutnog infantilizma* i zbog toga ga ona legitimše kao autentičnog naslednika Desanke Maksimović. Petrović žali za izgubljenom nevinosti detinjstva, ali, kao i Desanka Maksimović, on je previše konzervativan da bi bio naivan - rečima, u mom tekstu već odavno prisutnog Radomira Konstantinovića, on jeste naivan po dobro poznatim i ne-naivnim modelima naivnosti. U *Biću i jeziku* precizno je utvrđena Desankina osnovna težnja, jasno vidljiva i u *Razlikama*:

„Poznato je ono što je dobro, a samo dobro je, i u duševnom i u moralnom smislu, ono što je poznato: Desanka Maksimović htela je nekakvo svoje večito maloletstvo, u kome ne bi prestajala da

BETONJERKA MESECA

Ne može se čitav narod okriviti za zločinačku politiku, jer je nekolicina izdajnika bila protiv te politike.

Momčilo Mihajlović

bude začarana, kao u svetu duha još sposobnog da samom sebi priča bajke, ali bajkovitost njena je bajkovitost usred ovoga maloletstva kao podvrgavanje svetu poznatosti. Ona je htela bajku, ali koja ne bi bila otkrovenje nepoznatog sveta.“ (*Biće i jezik* 5, str. 28-29)

Goran Petrović piše o opčinjenosti, ali na ravni priča koje stariji (tutori) pišu za decu. U pitanju je jedan produženi infantilizam duha „sklonjenog“ zauvek pod okrilje starijih. Poznati svet Gorana Petrovića, Desanke Maksimović i Mira Vuksanovića je svet palanke, negde između plemenskog, kao idealno-jedinstvenog i svetskog, kao idealno otvorenog, zaboravljeni svet čiji je razvoj zaboravom zaustavljen. Zaboravljen od istorije, ovaj svet pokušava da svoj udes preobrazi u privilegiju. Petrović forsira opčinjenost koja je za njega istovetna s temeljnom nepokretnošću, sa izvesnom iluzijom smisla, a izričito odbija izazov nemira i konstantno kretanje između zablude i istine, tj. totalitet egzistencije koju ne može da primi ograničeni (i ograničavajući) duh „sigurnosti“. Nažalost, iz takve opčinjenosti i začaranosti, iz te infantilno-romantičarske mitologije, nikada ne može da bude rođena prava književnost ■

Između dva broja **Betona** pojavio se niz novih uglednih književnih nagrada. Evo njihovog spiska:

✂ Grička hrisovuljaga	✂ Urokljivo oko Srđe Zlopogleđe
✂ Mileševski đakuzi	✂ Blatni pečat varoši zlovolšebničke
✂ Netruležna krsta kneza Lazara	✂ Matičeve bokserice
✂ Srebrni pirsing Kosovke devojke	✂ Uzvraćeni pogledi Filipu Višnjicu
✂ Zlatna groznica despota Stefana Lazarevića	✂ Zlatni povodac hrta Karamana

Piše: Marija Nenezić

NIJE SVEJEDNO

Na pitanje gde će objaviti svoju knjigu, mlad i talentovan pisac odgovara: Svejedno.

Nedugo zatim, knjiga se nađe pod zaštitnim znakom jedne narodu sklone izdavačke kuće, a ono u šta je pisac uložio mnogo kreativnog truda odmah pored knjige Teodore Tare!?

Tada se seti svoje nehajne rečenice, ali sada bez poleta i s uverenjem da u izboru izdavačke kuće *ne može biti svejedno*.

Šta se kasnije desilo s njegovom knjigom prepuštamo vašoj mašti, ali svaka sličnost sa stvarnim likovima u ovoj maloj priči o slučaju mladog pisca je namerna. Doduše, pisac može biti i sredovečan, poznat i dobar, ali to stvar čini još gorom. Pristanak na..., sa svim onim što implicira tako uslovljena situacija, svakako nije isto što i složiti se sa...

Da li pojedini pisci koji jesu dobri, ili ih je marketinški potez čaršije evidentirao kao takve, pristaju da objave knjigu kod Narodne knjige ili se slažu s uređivačkom politikom te kuće, tajanstveno je i nesaznatljivo, jer je dobro poznato da su pisci osetljiva i sujeta bića. A i što bi bilo važno kada se knjige štampaju i ima ih, pitaće se neki. I to uglavnom oni koji uz primerak dnevnih novina redovno uzmu i pokoje delo domaćih ili svetskih klasika i redovno ga ne pročitaju kod kuće, jer za to nemaju vremena, a ni navike.

I kad smo već kod kioska-izdanja, nužno je podsetiti se apologetskih reči prvog čoveka Narodne knjige:

„Knjige na kioscima nisu nikakva posebna, niti propisima regulisana ponuda čitaocima. Između ostalog, zbog toga što još ne postoji zakon o izdavaštvu“. I dodaje: „Kome može da smeta što dobra književna dela dolaze do čitalaca na ovakav način? Da li izdavači kojima smeta, objavljuju bolje knjige nego Novosti i Politika?“. Ovakvom rečenicom najpre bi mogli da se pozabave psiholozi, a onda etičari, ili možda obrnuto, u zavisnosti od toga da li je atrofija moralnih poluga u čoveku posledica naopake psihičke strukture, ili je ova degradirana poremećajem etičke svesti.

Kako god, poruka gospodina Mijovića je jasna. Nema zakona, nema odgovornosti, a ako nema odgovornosti možemo sve, baš kao što je i Raskolnikov nekada davno pomislio promišljajući postojanje Boga. Zbog toga je uzeo sekiru i ubio babu. Hteo je da se USUDI. Samo što se Raskolnikov posle pokajao, gospodin Mijović nije. Ako neko zastupa tezu da u nedostatku zakona možemo da se poslužimo bilo čime da bismo ostvarili naum, lako je zamisliti na kakvom načelu ili poslovnoj politici Narodna knjiga gradi svoju imperiju.

Zamah je uzela još u ratnim 90-im kada je bilo profitabilno štampati jeftina štiva koja su pothranjivala naglo stečenu religioznost (jedna gospođa je tako menjala imena svetiteljki, zarad valjda umetničke slobode za koju je umišljala, i još uvek je u tom stanju umišljenosti, da joj pripada), zakržljalu maštu onih, spremnih na bilo kakvo instant izdanje, pa makar to bila i štampana verzija novootkrivenih latinoameričkih sapunica.

Nedostatak umesne kulturne politike, izobilje lošeg ukusa publike i makijavelistička logika omogućili su Narodnoj knjizi bogaćenje svake vrste, a kako je poznato da para vrti gde burgija neće, trebalo je izbeći zlude komentare i obezbediti kakav-takav alibi iza nekog imena koje će takvoj kući priuštiti vrednosni kredibilitet.

Sve to nije greh da se kod nas stvari tako lako ne zaboravljaju. I nije reč o nekakvoj kazni, ovde se ni mnogo gori zločini nego što je pustošenje kulturnog poseda koje je Narodna knjiga obavila i oprala ruke ne kažnjavaju. Pre je reč o jednoj nesrećnoj i nesređenoj svesti, često i savesti.

Dobro, možda neki nisu želeli da se nađu u društvu pisaca koje lajkovačka pruga nikako da dovede do Nina, ili žestokih momaka sa žestokom krimi pričom i žestokim akcentom, ili sredovečnih gospođa koje štancuju bestselere, ili loših prevoda.

Tek, ne znamo šta neki uvaženi kritičari koji posluju u Narodnoj knjizi misle o talentu Milorada Ulemeka Legije, nisu se izjasnili, dok o profašističkim stavovima Nebojše Vasovića jesu, i to pozitivno!

Svejedno, univerzitetski profesori ili solidni pisci, ili oni koji bi mogli da budu dobri, pristali su da im se ime ili delo nađu u mnoštvu, u sredini koju ni najiskusniji hidrolog ne bi mogao da odredi. Mulj li je, šta li je...

Pristali su i na mnoštvo lektorskih i korektorskih propusta, papir koji kao da je produkt najgrubljeg procesa reciklaže.

Šteta ako u tom pristanku idu dalje pa se jednog dana nađu u nekoj edukativnoj emisiji televizije Pink.

Šteta, ako im je svejedno.

Ako nije, šteta je za ostale izdavače.

Trebalo bi da znaju da Đavo nikad ne spava ■

Piše: Ivan Milenković

FILOZOFIJA I KRIZA INSTITUCIJA

Ponešto grubo shematizujući, moglo bi se reći da su u istoriji filozofije zabeležena tri zlatna perioda. Prvi je, naravno, onaj grčki, s Platonom i Aristotelom kao zvezdama. Drugi je bio period klasične nemačke filozofije s Kantom, Fihteom, Šelingom i Hegelom u glavnim ulogama. Treći se smešta u drugu polovinu dvadesetog veka u Francuskoj i u njemu su Fuko, Delez, Liotar i Derida na vrhu. Za dve i po hiljade godina to nije previše, ali je poučno. Naime, iza navedenih imena - ma koliko ona genijalna bila, a jesu - uvek su stajale nekakve institucije: Akademija i Likej kod Grka, razgranata mreža univerziteta kod Nemaca, intenzivna rasprava o mestu filozofije u akademskom životu kod Francuza. Istini za volju, Platon je bio prodat u roblje, kasni je Šeling napuđan na Hegela, a Deridu su univerzitetski krugovi izbegavali s gađenjem, no to su rizici profesije (što reče Đinđić). Institucija je uslov mogućnosti filozofskog života. Kada se, u tom smislu, povede razgovor o srpskoj filozofiji danas, sve počinje i sve se uliva upravo u problem institucija, pre svega Filozofskih fakulteta.

Danas iz fakultetskih centara - Beograd, Niš, Novi Sad, Kosovska Mitrovica - izlaze slabo obučeni i loše obrazovani studenti, što upućuje na jednako neobrazovan nastavnički kadar s jedne strane i, s tim u vezi, neadekvatne programe s druge. Doduše, o kompetencijama nastavnčkog kadra nije lako prosuđivati jer se nema čovek za šta uhvatiti. Recimo, desetogodišnja stvaralačko-prevodilačka produkcija celokupnog nastavnčkog kadra s Filozofskog fakulteta u Beogradu teško da dostiže proizvodnju udarnog filozofskog dvojca Beograda, Milorada Belančića i Slobodana Divjaka, ni kvantitetom ni kvalitetom. Da nije dosadnih studenata život bi na filozofskim fakultetima bio zaista rajski. Zbog toga su, međutim, politike nastavnih programa konfuzne, bez razboritog kriterijuma i više govore o onima koji su ih sačinjavali nego o filozofiji. Ako Klasična nemačka filozofija nije ključni predmet koji će predavati najbolji u tom domenu, ako se, kao na beogradskom Filozofskom, uz sramne ignorantske izgovore ukida fenomenologija bez koje se naprosto ne može razumeti savremena filozofija (u Nemačkoj, Francuskoj, Italiji, dakle filozofski najsnažnijim sredinama, fenomenologija je *conditio sine qua non* filozofiranja), ako na savremenoj filozofiji nemamo nekoliko predavača koji odlično poznaju savremenu francusku, italijansku i nemačku scenu i ako se studentima ne nudi više mogućnosti, ako je anglo-američki model filozofiranja nesrazmerno narastao, kao na beogradskom Filozofskom, a da ne postoji nijedan institucionalni ili filozofski razlog za to (dočim je svakojakih drugih razloga čitava pregršt), ako se savršeno nekritički prihvataju bolonjska pravila igre koja, međutim, za filozofiju ne bi smela da budu obavezujuća (filozofija se ionako ne studira da bi se zgrtao novac), pa se ne vidi šta se dobija zbudženim programima, premda je očigledno šta se gubi, ako ne postoji neprestano samoispitivanje struke (permanentni samorefleksivni napor), ako su kriterijumi za dodelu nagrada uspešnim filozofskim delima tako tanki kao u slučaju jedine naše nagrade koju udeležuje Drugi program Radio Beograda, pa svemu ovome dodamo nedostatak recentne literature na stranim jezicima, lične resantimane na institucijama (čitaj fakultetima), nastavničku nezainteresovanost, lažne podele unutar struke koje funkcionišu prema partijskom modelu (na primer, podela na analitičku i kontinentalnu filozofiju), neimanje veza sa stranim fakultetima, onda slobodno i bez žaljenja možemo odmah da ugasimo svetlo za sobom.

S „GODINAMA RASPLETA“ U IGRU SE PONOVO UPLIĆU IZVANUNIVERZITETSKI INTERESI, ALI OVOGA PUTA NAPAD NE DOLAZI SPOLJA, KAO U TITOVO DOBA, KOLIKO SE INSTITUCIJA URUŠAVA IZNUTRA

Iako nekoliko paradoksalno, Titov napad na instituciju početkom sedamdesetih godina, kada je s Filozofskog fakulteta u Beogradu uklonjeno osam profesora, zapravo je ojačao instituciju. Dobro odabrani asistenti brzo su stasali u solidne nastavnike i kriza je uspešno prebrođena, što se, uz stvaranje *Instituta za filozofiju i društvenu teoriju*, gde su profesori pronašli uhlebljenje (ne računajući zapadne univerzitete na kojima su bili rado viđeni gosti), može smatrati i svojevrsnom (institucionalnom čak) pobedom filozofije. S „godinama raspleta“ u igru se ponovo upliću izvanuniverzitetski interesi, ali ovoga puta napad ne dolazi spolja, kao u Titovo doba, koliko se institucija urušava iznutra: u to vreme mladi asistenti na beogradskom Filozofskom fakultetu Borislav Mikulić, Đorđe Vukadinović, Branka Arsić i Aleksandar Zistakis, budući nedovoljno nacionalno svesni, bivaju marginalizovani ili, uz sumnjiva legalistička obrazloženja koja vonjaju po političkoj nečisti, udaljeni s fakulteta (spisku valja dodati i Miroslava Milovića). Na taj način napravljena institucionalna praznina pokazala se nenadoknadivom. Ako danas starija i srednja generacija filozofa ovdašnjih još i poseduje kakvu-takvu (sve u sve-mu kilavu) fizionomiju, pustoš međ' mladim generacijama potpuno je neutješna ■

ARMATURA

Piše: Miloš Živanović

NAJSTARIJI INSTRUMENT ZA DUVANJE, ILI SOFA SURFERS

Paralelni svetovi

Sabornost je sve što nam treba. To je kao neki veliki ljubičasti krug koji Židovi nemaju, a mi imamo. Taj krug je toliko golem da uključuje sve što se može zamisliti kao potreba. *Purple Haze*, veliki ljubičasti skup (matematički, ne politički), za vedre optimističke promisli. Znači, krug podrazumeva i *prvog-među-jednakima* i *kapitalnog-među-prvima*, ovaj, ministrima. Sabornost kao osnov duhovnosti podrazumeva da raja ima da čuje šta njih

dvojica mne (*ja mnim, ti mniš... oni mne*) glede duvanja. Pa, situacija je takva da je srpski instrument za duvanje najstariji među svima koji su ikad bili duvani i mnogo govori o nama.

Aooj, Gućo! i pečenje, a tek duvanje. E sad, duvaju Srbi, mislim beli Srbi, al' duvaju i crnci Srbi, mislim Čigani, ovaj Romi (sreća te bar Židovi ne duvaju, bar ne u našoj Gući). Kako mi volimo da duvamo, nema šta tu da se neko čudi što gde-gde prsne poneki incident povodom rase i krvi. Ali, kako to na našem Saboru (u centru naše duhovnosti) duvaju i crnci? Da li su oni jahali s Lazarom? Da li oni dovode našu sabornost pod znak pitanja (ne pod kafanu, sačuvaj me Bože)? Pa još i ti stranci. Strankinje, 'ajde i nekako, razumljivo je da su one tu kad je reč o drevnoj spravi za duvanje. Ali šta ti stranci? Došli svi zbog Boba Markovića, crnca, pa se tamo valjaju po našim brdima i zelenim livadama bez ograda (stvarno, gde su krave bile?). Ma svi su oni, hm, h... h... hipici, i Slovenci.

Jednaki-među-prvima kazivaše da ko ne razume sabor(nost) i duvanje i pečenje, taj, brate-bate-brte, ništa o kompleksnosti Srbije ne razume (nego samo zvecka, zvecka, dodavaše *Kapital*). Da priznam, mnogo je komplikovan taj *Purple Haze* krug sabornosti i duvanja da se tek tako razume, u jednoj kristalnoj misli i jednoj državničkoj rečenici. Šta ću, zbog toga je Premijer Premijer, a Kapital Kapital. *Sabornost*, javlja mi se, to je kad smo u duvanju *saborci* i imamo ražanj, ministre i strankinje (može i domaće, ali samo pijane) i TV dnevnik slika kako nam je super. Golemi ljubičasti krug, kao

cvetak, kao perut u noći, kao oreol (za ekonomsko-propagandni eksperiment). Guča, Srbija, Duvanje i Slanina! (Ma ko je rek'o Nacionalni nihilizam?!)

Ne lezi vraže, tehnikom paralelne montaže - Sofa Surfers u vojsci! Brojni fanovi su se uplašili da ih je sustigla Vojna policija, proglasila za Srbe i odvušla u kasarnu. Na sreću, Surfersi su o.k., samo je Sofa u pitanju. Naime prebolime, sofa je omogućila amero-trupersima da prolaze nam kroz teritoriju i da se zadržavaju, da vežbaju s nama, da pucamo zajedno u noć.

Ostaje da vidimo ko će da im sudi ako u tom zadržavanju naprave neku nepodopštinu. Ja mislim da im sude migovi, remontovani (ima para, od Telenora). Jer ti ameronatorci u svojim redovima imaju i crnce i Židove i muslimane i hipike i homoseksualce, pa zar da nam ta menažerija tu vršlja, i to baš kad nam je sabornost u toku. Šta ako banu na sabor i navale da duvaju? A naše pečenje, ministri i strankinje?

Nego, što nismo zvali Dabl Jua na sabor? On vole kantri, kao Nikson, voleo bi i duvanje. Purple Haze - Dabl Ju i Premijer u sabornom duvanju, voze se na Harliju LTD (Harli Invalid Harli, sve četiri krute, optimizam, šarolikost).

Natovci volu da dođu, a mi volemo da spičimo u mirovnu misiju, da budemo mirotvorci i garanti stabilnosti (sta-la-bilnosti). Ako smo mirotvorci slično je kao da smo okupatori, a to je baš moćno. Ali obavezno da se povede utrenirani sveštenik egzorcista i da se vidi kako kod Hezbolaha stoji stvar s duvanjem. Purple Haze Hezbolasi.

Taj sveštenik, pre nego što ode, da ispita sledeću stvar: Zlehudi novinari prenose da je naš trener pred utakmicu sa Španijom rek'o da Španci igraju „demonški dobro“. A onda Španci u finalu pobede pravoslavne Grke s neprirodno velikom razlikom, kakvu Crkva ne voli. Suviše to liči na neku katoličko-satanističku ujdurmu. Da li trener zna nešto što Crkva i država ne znaju? Otkud mu to? Pa dokle će država i Crkva da čute pred ovakvim opasnostima po našu sabornost. Vojska da se upozori da ne sluša Sofa Surferse i da pred polazak horski recituje Lazareve lestve, zlu ne trebalo ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Nenad Veličković

COSMOBOY

COSMOPOLITAN: „Imati grudi koje se opiru zakonima gravitacije, bez obzira na to koje veličine i oblika bile, nije pretežak zadatak sve dok imate dobar grudnjak“

SISE UVIS

Opirati se zakonima gravitacije, nije li to izazov na koji čovječanstvo odgovara vijekovima? Leonardo je pokušao krilima i elisama, Ciolkovski raketom, a evo Cosmo grudnjakom i optimizmom koji prkosi preteškim zadacima. S takvim optimizmom ništa nije nemoguće.

Imati izdatke koji se opiru zakonima razuma nije pretežak zadatak sve dok imate dobar kredit.

Dizati stotinu kila jednom rukom nije preteško ako imate viljuškar. Imati tijelo koje se opire zakonima inercije nije pretežak zadatak sve dok imate Cosmo.

Ostati pod vodom duže od dva minuta nije preteško, ako ste u najjeftinijoj kabini trajekta za Ankonu.

Raširiti ruke i letjeti nije preteško, ako ih raširite u avionu za Milano. Svi putevi vode u Rim, ako putujete u Vatikan.

Postati prva žena papa nije pretežak zadatak, samo treba imati penis. Imati penis koji se opire zakonima gravitacije, bez obzira na to koje veličine i oblika bio, nije pretežak zadatak sve dok imate dobar... Šta???

Žene imaju grudi, grudi imaju grudnjak, muškarci imaju ud, ali ud nema udnjak.

Čime njemu pružiti priliku da prkosi gravitaciji?

Tijesnim gaćama? Jakim flasterom? Lancem za džepni časovnik? Cosmboy ne prihvata argument da se ud, kad ustreba, sam odopire gravitaciji. On nije macho, to što ima pileća prsa ne znači da ima i pileći mozak. Treba razjasniti tu stvar, da žene mogu okolo hodati sa isturenim grudima, a muškarci ne mogu sa isturenim penisima. Uostalom, na stranu ud i udnjak, zašto grud ima grudnjak, a mud nema mudnjak. Zašto se od grudi (zajedno sa čipkom, bretelicama, korpicama, dezenima, bojama, krojevima) očekuje opiranje gravitaciji, a od testisa ne očekuje? Zašto oni tu sreću dožive samo kad im je hladno?

Zašto ne postoji neki bezbolan način da se nategnu do grudi i drže ženama pod nosom? Zašto Tolstoj nije naslikao Andreja Bolkonskog s mudima nategnutim do pod bradu, na balu s Natašom Rostovom zakopčanom do grla, i oko sve druge oficire, utegnute u krute prsnike, tako da im mali dlakavi dekolteići vire iz raskopčanih košulja?

Zato što se u svijetu rata i mira muškarci dokazuju bicepsima, a žene sisepsima? Zato jer su u tom svijetu žene muška imovina, poput njive ili stoke, čiji se kvalitet procjenjuje mjerama stočne pijace: sjajem dlake, snagom sapi, zdravljem vimena. Djevojkama je lakše pobijediti gravitaciju nego kravitaciju. Šta god obećavao feminizam, još uvijek je probitačnije pred muškarcem dići sise nego podići pogled.

To je gest potčinjavanja, a ne začaravanja. Muškarac koji se u ponoć zatekne s penisom u bundevi umjesto u princezi svejedno ostaje princ. Otkrivši da dude u grudnjaku nisu ni kao kruške, ni kao jabuke, ni kao dinje, nego onako najviše kao kompot, on će svejedno nastaviti da srce, uživajući u vlasništvu, a ne u ljepoti. Siguran u svom haremu, okružen gardom vedrih&smjelih, sa sissama na gotovs ■

Piše: Tomislav Marković

KLJUČNA KOST U GRLU

(Ljiljana Bulatović, iz zbirke Nož, žica, Srebrenica/drma mi se kabanica)

Ja tražim svojim istraživanjima, svojom budućom knjigom, da oni prenesu svoje mezare na njihovu teritoriju jer je to plodno zemljište koje narod treba da obrađuje...

(Ljiljana Bulatović, na tribini Nomokanona „Istina o Srebrenici“, 17. maj 2005)

O plodnosti zemlje srpske
U vascelom svetu zna se:
Danas čvarak da poseješ
Sutra bi ti niklo prase

Iz nje raste trista čuda
To i slepci jasno vide
- Hranili smo po Evrope
I još frtalj sveta pride

Tako beše vekovima
Sve do onog crnog dana
Kad na srpsku oranicu
Okomila rak se rana

Kancer - to su kosti tuđe
Koje truju zemlju plodnu

Ne dam kosti neverničke
Da mi dubre grudu rodnu

U crnici ima mesta
Za luk, spanać i krompire
Al' čašice i kolena
Tu ne mogu da se šire

Mesto graška, boranije
- Cevanice i lobanje
Zemljoljublje ne dopušta
Da ja trpim takvo stanje

Premestite vaše kosti
Tamo iza sedam gora
Preselite kičme, rebra
Neko po njih doći mora ■

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija Betona

HABJANOVIĆ ĐUROVIĆ, LJILJANA

HABJANOVIĆ ĐUROVIĆ, Ljiljana (Kruševac, 06. IX 1953), diplomirana ekonomistkinja, novinarka, spisateljica-eklektičarka, aktivistkinja JUL-a, paradigmatična pojava na srpskom književnom nebu Miloševićevog doba. Habjanovićeva je, kako sama kaže, rano spoznala svu relativnost mitova, kao i njihov značaj za opstanak nacije. Stoga je pod parolom miroljubivosti i ravnopravnosti polova i nacija tokom svih ovih godina favorizovala opciju čvrstog patrijarhalnog modela, kao i motive srpske nacionalne ugroženosti. Svoju spisateljsku karijeru otpočela je transferom iz jedne turističke agencije u magazin Duga u jesen 1991, kada te novine postaju generator ratno-huškačkog diskursa, netolerancije i međunacionalne mržnje. Ovaj prelazak je omogućilo poslovno poravnanje između spisateljskog muža Milana Đurovića, dugogodišnjeg članka Jugopetrola, i Ilije Rapajića, tadašnjeg direktora BIGZ-a (izdavač Duge). U to vreme otpočinja prijateljstvo između Habjanovićeve i Mirjane Marković, kolumnistkinje pomenutog lista. Tokom devedesetih ona je u više navrata manifestovala ovu bliskost, između ostalog i ranim hagiografskim tekstovima o bračnom paru Milošević. O svom „levičarstvu“ Habjanovićeva je rekla: „Isus je žene tretirao potpuno ravnopravno. To je i princip levice“. Oksimoronski ideološki spojevi nisu neuobičajeni za ovu spisateljicu. Ona je tokom devedesetih verovala: u Vavina proricanja (prorekla joj Nobelovu nagradu), Zevsa, dijamat, transcendentalnu meditaciju i naposljetku u Boga. Njena karijera se vezuje za Narodnu knjigu, i zaista, pored Gorana Petrovića i Marka Vidojkovića, ona je jedino književno ime koje je ovaj izdavač uspeo da kreira. Sve ostale su kupili. Posle razlaza s Narodnom knjigom, kao i sa svojim promoterima Radivojem Mikićem i Vasom Pavkovićem, koji pada u vreme raskida s Mirjanom Marković i priklanjanja Amfilohiju, Habjanovićeva pokreće svoju izdavačku kuću pod nazivom „Globosino Aleksandrija“ (muž joj je bio direktor „Globos“ osiguranja, tačnije jedini privatni deoničar u njemu) čiji izdavački profil trasira svojim romanom Igra anđela. Posle pada Miloševića, Habjanovićeva se priklanja novom centru moći koji ima velikog udela u vođenju politike u Srbiji - Crkvi. Tokom 2004. kreće na putovanje u svete zemlje. Na njenom sajtu mogu se pronaći fotografije ove autorke koja u skrušenom položaju, s velikim drvenim kstom na leđima, poput Simona Kirinca kreće put Golgote. Dobitnica je više nagrada. Najčitanija je autorka/autor u Srbiji ■

BLOK BR. V

